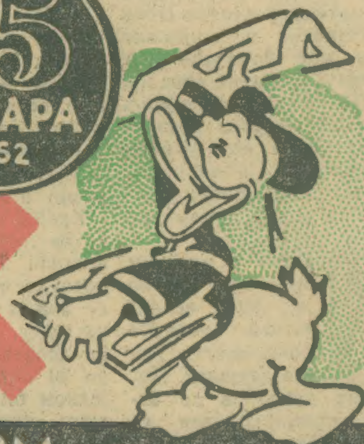
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

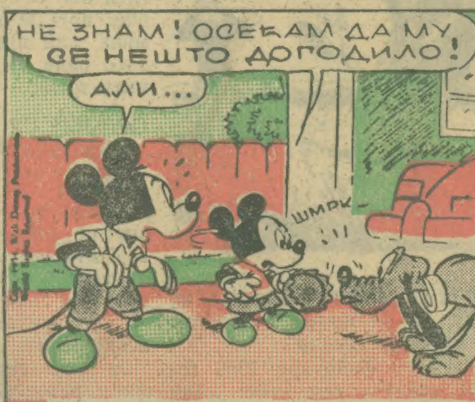
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIX — Број 282 — Субота, 25 мај 1957

МИКИ И НАХОД РИЋА

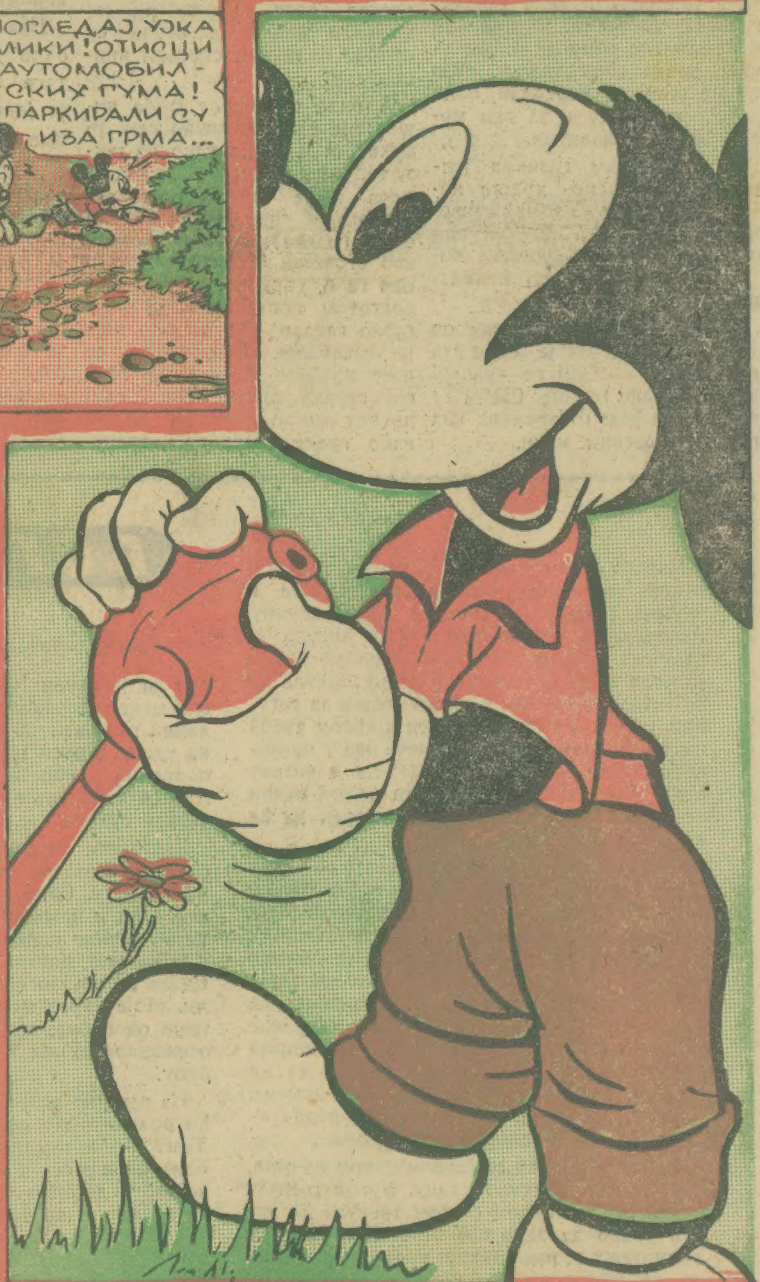

МОЈ РАТ С МОРСКИМ ОРЛОВИМА

Те немарне, крадљиве птице покрале су баштенске алатке Џона Стејнбека и запрљале му врт бацајући где стигну отпатке свог грађевинског материјала. А кад су усто презреле гнездо које им је начинио — између њих и познатог књижевника почео је прави рат.

Мој рат с морским орловима избио је, као већина ратова, потпуно неочекивано и још није завршен. Долазак зиме довео је до несигурног примирја, али се непријатељства могу сваки час наставити, мада ја у свом срцу могу да нађем жељу за миром, чак и за пријатељством. Надам се да ће морски орлови, ма где да се налазе, прочитати ове редове.

Вратићу се на почетак догађаја и изложићу ствар онако како је ја видим, трудећи се да колико год могу будем фер.

ОРЛОВИ СУ МЕ „УВРЕДИЛИ"

Пре три године купио сам мало имање на једном лепом рту у близини Сег Харбора. Сег Харбор је рибарски градић, настањен људима који одвајкада ту живе. Мада смо били дошљаци, верујем да су мештани примили моју жену, моја два сина и мене као суграђане. Међутим, с морским орловима не само да нисам успео да се спријатељим, него су ме они чак увредили, бацили ми рукавицу и ја сам морао да је прихватим.

На највишим гранама једног полуосушеног храста који се налазио на најистуренијој тачки рта затекли смо гомилу некаквих дроњака која је изгледала као ненамештена постеља.

— То је гнездо морских орлова, — рекао ми је један староседелац. — Они се враћају у њега сваке године. Сећам се тог гнезда још из времена кад сам био сасвим мали.

— Они праве неугледна, аљкава гнезда, — приметих

— Неугледна, тачно, — одговори ми он. — Али, сумњам да бих ја био у стању да саградим нешто тако стабилно што ветрови не би могли да однесу као што је то случај с њиховим гнездом. С гледишта стабилности, то је изванредно архитектонско дело.

Крајем марта, на моје велико одушевљење, орлови су се вратили и од самог почетка потпуно су ме опчинили. Они су ваљда најбољи риболовци на свету. Летели би, боље рећи лебдели, дуж обале на 15 до 20 метара изнад воде; наједном би забацили крила навише, тако да су изгледала као крилца код бомби, стрмоглавили се према води и поново би узлетели, готово увек с рибом у кљуну. Постао сам стални посматрач орлова.

У прописно време пар „мојих" орлова почео је да доноси нов „намештај" у велико гнездо на рту. Доносили су необичан материјал: комађе дрвета, дршке од грабуље, трску, старе крпе, гужве морске траве. Један од њих донео је једном приликом комад дебелог јеловог стабла, дуг близу метар, да би га уградио у свој дом. Нису били баш пажљиви неимари; тло испод дрвета било је покривено сувишним материјалом.

Поставио сам доглед на веранду куће, па сам чак поткресао гране које су ми заклањале видик, и отада су орлови били под сталном присмотром.

А онда их једног јутра више није било. Отишао сам до врха рта и видео како из њиховог гнезда штрче држак и пера једне стреле. Кетберд, мој млађи син (имао је тада осам година), био је познат као страстан стрелац. Ухватио сам га и, упркос његовим жалостивим протестима да није гађао гнездо, дао му оно што је заслужио. Али, птице се нису враћале. Биле су на другој страни залива. Кроз свој доглед могао сам да видим како граде гнездо на трансформатору једног телефонског стуба, где сигурно нису биле пожељне.

— БРЗО! МОРСКИ ОРЛОВИ!

Узео сам лествице и попео се до напуштеног гнезда, а кад сам сишао извинио сам се Кетберду. Јер, тамо сам нашао не само стрелу, већ и моје грабуље од бамбуса, три спортске кошуље и један велики пешкир. Очевидно, морски орлови нису бирали шта ће украсти за своје гнездо.

Морам да признам да ми је било драго, чак сам био и помало горд, што имам „сопствено" гнездо морских орлова. Спремао сам се да посматрам младе кад се буду испилили. А сад, бићу лишен тог задовољства.

Празно гнездо на храсту било је тога лета извор моје туге и збуњености. Обратих се једној енциклопедији и ево шта ми је она саопштила.

„Морски орао (соко-риболовац) дуг је 43 до 50 сантиметара, распон крила му је 135 до 190 сантиметара, тежак је око 1,5 килограм... Неузнемиравани, морски орлови граде гнезда свуда где постоји већа површина бистре воде и неко узвишено место за гнездо. Те птице су изврсне чуваркуће, јер терају вране и остале грабљивице. Због тога сељаци крај својих кућа подижу стубове с платформом на врху, да би намамили орлове да ту свију гнездо".

Негде у фебруару 1956 године запитах сам себе: „Ако људи постављају стубове с платформама, зашто не бих ја начинио једно привлачно гнездо и привукао натраг своје сопствене птице?" (Телефонска компанија је у међувремену уништила њихово гнездо на трансформатору).

Пред крај зиме дадох се на посао. Попевши се на дрво, уклонио сам остатке старог гнезда. Затим сам помоћу жице учврстио, у хоризонталном положају, један велики колски точак. Начупао сам сена и свезао га у снопове. Поново сам се попео на дрво и, док ми је ветар чупао одело с тела, уплео сам трску и сено око паока на точку, тако да сам на крају имао гнездо које би ми се, да у мени неким случајем постоји импулс за полагањем јаја, учинило неодољивим.

Рад на роману који сам писао није ми ишао од руке, јер сам сваки час трчао на веранду да видим нису ли се вратиле моје будуће кирајџије. Најзад је дошао и јун, школа се завршила и сад су стражарили моји синови.

Једног јутра Кетберд улете у моју радну собу:

— Брзо! — викао је. — Дођи брзо! Морски орлови!

Потрчах према догледу. Орлови су, стварно, били ту. Али, нису се „усељавали" у моје лепо гнездо, већ су га рушили, чупали трску, тако брижљиво свијану око паока точка, и односили је на другу страну залива, да би је тамо, без икаквог система, слагали на телефонски трансформатор.

Моја осећања била су, разуме се, повређена. Зашто бих то порицао? За увредом долази бес. Те аљкаве, крадљиве птице, ти незахвалници, ти — ти морски орлови! Поглед ми се сам отео на пушку која је висила изнад камина, али пре но што сам је узео паде ми на ум једна лукава мисао.

ОРЛОВИ СУ ЈУРИШАЛИ НА МОГ ЖДРАЛА-РИКАВЦА

Желео сам да се осветим морским орловима, да! Да им вратим мило за драго. Али, зар пушком? Не. Жудео сам за тим да их повредим онако како су они мене повредили — у њиховим осећањима, психолошки.

Ја сам вештак у психолошком ратовању. Забранио сам свима приступ у гаражу. Прекинуо сам писање романа. Радио сам из дана у дан, употребљавајући жицу, пластелин и гипс. Најзад сам замолио свог суседа Џека Ремсеја, једног веома доброг сликара, да дође у моју радионицу.

После два дана наше дело било је готово: модел ждрала-рикавца у природној величини како седи на јајима. По мом уверењу, на свету има свега 37 ових ретких и дивљих птица. Ово је била тридесет и осма.

Злобно се смејући, однео сам ждрала на дрво и жицом га причврстио за гнездо. Његово заслепљујуће бело тело, црн реп и јаркоцрвени кљун величанствено су се оцртавали према плавом небу. Вратио сам се на веранду и управио доглед на морске орлове, који су се претварали да су забављени грађењем свог гнезда на трансформатору, као да се овамо ништа није догодило.

Али, ја сам знао шта се тамо морало збивати. Госпођа Орлица је сигурно говорила: „За име света, Мико! Погледај ко се уселио у апартман који ти ниси желео. Зашто сам те послушала?"

И ја сам се смејао у себи. То су ране које се никад не зацеле. Тако треба водити психолошки рат.

Два дана касније, утрча код мене у кабинет мој син Том.

— Гнездо! — викао је. — Погледај гнездо!

У љубоморном бесу, орлови су јуришали на мог ждрала-рикавца. Али, све што су тиме могли да постигну било је да поломе своје канџе кидишући на тврди гипс. Најзад су одустали од напада и одлетели праћени мојим потсмешљивим повицима.

Орлови више нису долазили, али смо имали друге посетиоце. Једног јутра погледах кроз прозор и спазих неку прилично крупну госпу у мрким панталонама и џемперу с високом крагном како на коленима пузи преко нашег травњака. Око врата је имала пољски доглед, а у руци фотографски апарат. Кад сам пришао да је питам шта ту тражи, бесно ми је махнула руком.

— Одлазите! — промукло је прошапутала. — Зар хоћете да одлети?

— Не разумем, — почех ја.

— Хоћете ли да умукнете? — просикта она. — Знате ли ви шта је ово? У клубу ми нико неће поверовати. Ако не успем да је снимим, убићу вас!

Да, долазило нам је много орнитолога-аматера. Знате, мој ждрал-рикавац видео се с велике даљине. А кад би увидели да су преварени, разбеснели би се. Нису хтели ни да саслушају због чега сам прибегао том трику. Били су бесни; не на морске орлове, који су уствари били прави кривци, већ на мене.

Па ипак, нека нико не каже да сам злопамтило. Скинуо сам с дрвета свог ждрала-рикавца и оправио гнездо. Оно је спремно и чека. Видећемо да ли ће орлови овог лета бити толико зрели да пусте да прошлост буде — прошлост.

БОГОВИ СУ БИЛИ МИЛОСТИВИ

(2)

Чврсто сам држао канап десном руком, а левом сам дохватио осте и једним зупцем пробио јој доњу вилицу, поред саме удице која јој је вирила из чељусти. Затим сам мало опустио канап и нагао се да бих извукао удицу: ајкула ми није била потребна, а нисам желео да изгубим удицу. Ту операцију са ајкулом треба изводити веома опрезно, иначе она у магновењу може да зграби прсте, па и читаву руку. Али, ја сам много пута на тај начин ослобађао удицу и био сам уверен да ће се и сад све добро свршити.

Стајао сам на незгодном месту — тамо где су брвна била обрасла воденим биљем и од дугог стајања у води постала клизава. А сплав се, као и увек, њихао и таласи су ме шибали по ногама. Опирући се снажно коленом о брвно, нагињао сам се све више и, испруживши десну руку, покушао сам да ухватим удицу и извучем је из ајкулине зубате чељусти. Чељуст јој је била широм отворена, а њене мутне очи злобно су ме гледале. Удица је већ почела да се помера. Била је двокрака, дуга два и по палца — на такве удице рибари лове туњеве.

Најзад, опирући се једном руком на осте, другом сам ишчупао удицу. У том тренутку ајкула се таквом снагом тргнула да нисам успео да задржим осте. Изгубио сам равнотежу и, прелетевши преко ниске ограде, главачке сам пао у воду. Замахнувши левом руком, несвесно сам покушао да се за било шта ухватим и тако се догодило да сам ударио ајкулу баш по чељусти и њени зуби разрезали су ми месо до костију. Ослобођена ајкула отпловила је у истом тренутку.

Кад сам дошао себи и погледао где сам, сплав је већ био далеко. Без обзира на сав ужас, ја сам за тренутак са уживањем гледао како се он, сав златан и с белим набреклим једрима, диже на плавим таласима и готово слива са облацима, како заједно с њима плови даље, удаљавајући се од мене.

Учинио сам очајнички напор да га пливајући достигнем, али сам брзо увидео да је то немогућно. Претила ми је пропаст. Шта могу да учиним? Али, тада сам приметио да је канап још обмотан око моје десне руке, заправо не канап, већ његов челични наставак за који је била причвршћена удица. Други крај канапа привезан је за попречно брвно на сплаву. Још има наде! Ако се канап не прекине, можда ћу се дочепати сплава.

Хватајући се хитро за уже сад десном, сад левом руком, све ближе сам се привлачио сплаву. Само да канап издржи! Био је већ стар и истрошен; даровао ми га је капетан једног рибарског брода у Кальао.

Шездесет метара! Хоћу ли имати снаге? Сплав се кретао брзо, ветар је постајао јачи. Моје скроз мокро одело чинило ми се теже од олова, вунене чарапе и панталоне отежавале су ми кретање, вукле ме у дубину.

Из ране на левој руци текла је крв, бојећи црвено воду око мене. „Где је Дугачки Том?" — помислих. Јуче сам још видео у близини и њега и друге велике ајкуле. Довољно је да било која од њих само шкљоцне зубима и да човеку одгризе ногу. Било ми је јасно да ће се, ако ме ајкула нападне, канап прекинути. Спремао сам се да је из све снаге ударим по носу — то јој је најосетљивије место. Ишао сам раније у лов на ајкуле и знам да су, мада плашљиве, необично снажне, брзе и упорне. Једна велика ајкула лако ће са мном изићи накрај.

Обмотао сам канап два пута око десне руке, да бих бар за секунд одахнуо. А онда опет, стопу по стопу, напред...

... Лева рука ми је сасвим обамрла. Опет сам застао да предахнем. Сплав је већ био тако близу да сам чуо како се таласи разбијају о брвна. Канап се дизао над водом и косо се пружао до сплава. Још неколико стопа... Само да се, у последњем часу, не прекине... Тешио сам се мишљу да је издржао ајкулу...

Ево кормила! Ухватио сам се за горњи део гвозденог точка, потом за ланац и опрезно, палац по палац, подизао сам се увис. Најзад!

Из леве руке крв је текла све јаче. Било ми је јасно да треба на неки начин зауставити крварење, јер се иначе не могу сматрати спасеним.

Отсекао сам комад канапа и чврсто везао руку одмах испод рамена. То је донекле помогло, али није сасвим зауставило крварење. Подигао сам руку изнад главе и стајао тако док крв није престала да тече. Затим сам из вреће с разним ситницама узео иглу с белим концем и како сам знао и умео зашио рану. Намазавши потом руку вазелином, пажљиво сам је завио.

Кад сам попио кафу и појео мало шећера, осетио сам се боље. Опет сам био на свом сплаву, у безбедности, и настављао пут преко океана. Скинувши мокро одело, тако сам се расположио да сам чак и запевао. Обишао сам сплав с таквим осећањем као да сам се, после дугог пута, вратио своме дому. Ики, кљуцајући зрневље, само ме је погледао и одмах наставио свој посао. Мики је чврсто спавао на свом уобичајеном месту. Вратих се на крму и, мада ми је завој сметао при извлачењу воде, спрао сам крв с палубе.

ПТИЧЈИ РАЈ

Налазио сам се на мору мање од месец дана, а изгледало ми је као да је протекла читава година. Променивши курс, пловио сам према југу и тако сам једном запао у прави рај, пун свакојаких птица и риба. По ваздуху су летеле хиљаде црних фрегата. Описивале су кругове или су, не машући крилима, лебделе над морем, да би изненада, као тежак камен, пале на његову површину, хватајући летеће рибе које су бежале пред делфинима.

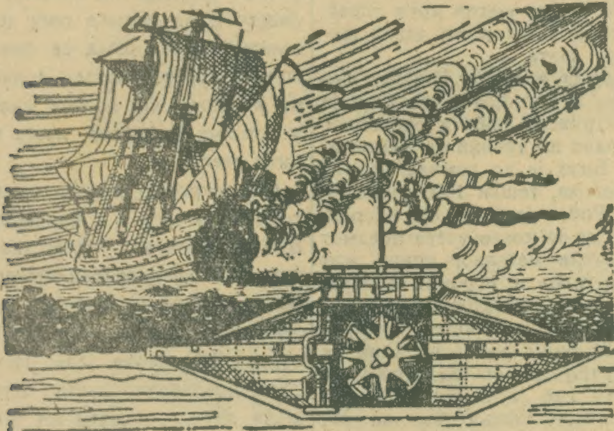
Фрегате имају дуга, узана крила и лете веома брзо; то су прави ваздушни акробати. Летеће рибе дизале су се из мора на својим као паучина танким крилима. Било је готово немогућно сагледати њихова тамноплава леђа. Стално су мењале правац, пратећи својим великим очима делфине који су их прогонили. Али, тек што би се риба, искачући из воде, спасла делфина, на њу су налетале птице.

Рибе су брзином муње искакале из воде, фрегате су их грабиле својим дугим кљуновима, а испод њих кипело је море узбуркано стреловитим кретањем делфина. Било је страшно посматрати тај лов. Делфини су се кретали као торпеда. Понекад би се нашли у близини мог сплава и тада су летеће рибе падале и на моју палубу. Кад би око сплава све рибе биле истребљене, бојиште се одмицало од мене. У оба случаја, из воде су без престанка искакала нова јата. Тешко је чак и замислити колико су риба фрегате прождерале.

(Наставиће се)

Сањалице-проналазачи

Нема тог времена у коме није било сањалица, људи који су се упињали да одгонетку мале и велике проблеме, а некима је у томе прошао цео живот. Мало је оних који су за свој велики труд добили награду, мада су многи били истински претече значајних открића. Ево примера. Године 1683, у Ротердаму, један човек је пронашао „подморницу“ и покушао да планове свог изума прода енглеском краљу. За то је тражио 10.000 ливара. Но, кад су хтели да подморницу конструишу, установило се да не постоје технички детаљи. Уствари,

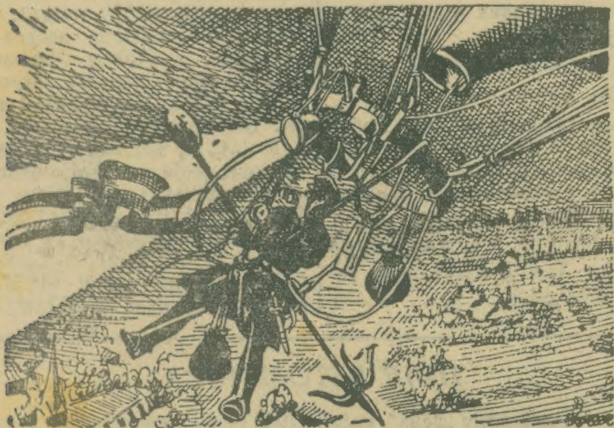

изум је био дело једног манијака чија се болест састојала у томе да се бави проналасцима. Па и поред тога, он се у неку руку може сматрати претечом праве подморнице.

Пре више деценија проналазач Бек предложио је поморским друштвима нарочиту одећу за бродоломнике. Она је требало да их заштити од хладноће и да у себи носи довољно хране. Упркос убеђивањима, Бекову „одећу“, која се састојала од металних прстенова, нико није употребио, изузев самог проналазача. Тек касније Бек је добио своје наследнике у виду модерних гњураца.

ГАЛОПИРАЊЕ КРОЗ ОБЛАКЕ

Ваздухопловац Жорж Родек заменио је корпу балона јахаћим седлом. Тако је, уместо на земљи, „галопирао“ по облацима. Овај необични ваздухоплов имао је електрични рефлектор.

Џон Кристифер Вагенсел волео је лов на дивље патке. Да би ловци могли да загазе у воду и неопажено се привуку дивљим паткама, он је начинио нарочиту „одећу“: непромочив џак напуњен ваздухом и дашчице привезане за ноге, које су служиле као весла.

ПРЕТЕЧА МОТОРИЗОВАНЕ АРТИЛЕРИЈЕ

Војни проналазачи увек су ишли за тим да усаврше ратна средства. Први камуфлирани тенк био је, нема сумње, Тројански коњ! На нашем цртежу претстављена је фамозна парна блиндирана пушка, коју је изумео Дикинсон.

Још од краја 18 века многи су замишљали топ на колима и називали га топ-чудовиште. Уствари, први овакав топ који су вукли коњи био је претеча моторизоване артилерије.

КОКОШКЕ „ЗАРОБИЛЕ“ ЛИСИЦУ

Случај без преседана забележен је у малом италијанском месту Арко, у области Трента. Шеф тамошње железничке станице Бепи Анастазио чуо је једне ноћи паклену галаму у кокошарнику. Потрчао је тамо и имао је шта видети. Једна велика лисица била је упала међу живину и извршила прави покољ. Три кокошке и четири кунића лежали су заклани. Међутим, и разбојник је био ту, с три раскокодакане кокошке на својој грбачи. У самртном страху од лисице, ове три кокошке покушале су да побегну и, неким случајем, пале су лисици на леђа, заривши канџе у њено густо крзно. Но, ма колико се отимале и оне и лисица, канџе су остале заплетене у длаку, тако да лисица није могла умаћи. Сињор Бепи је довршио кокошије дело, умлативши лисицу тешким окованим штапом.

WALT DISNEY'S

Најзад — ЛУЛА МИРА

Полуострво је истурени део копна који је с три стране ограничен морем. Најмање три четвртине полуострва треба да су опкољене водом. Полуострво је само на једној стра

ни састављено с копном. По свом положају, полуострва се деле на средоземна и ивична. Средоземна се пружају у средоземна мора, а ивична у ивична мора или океане. Средоземна су, например, Балканско и Апенинско, а ивична Бретањско и Нормандиско. По постанку, постоје такође две врсте полуострва. Једна су постепено одвојена од континента, а друга су стара острва која су временом спојена с континентом. У полуострва постепено одвојена од копна спадају: Балканско Полуострво, Истра, Калабрија итд. Таква полуострва имају исту геолошку и орографску грађу с континентом од кога су одвојена. Полуострво постало од старих острва је Пелопонез, који је спојен с Балканским Полуострвом за време терцијера. Таква полуострва имају свој властити геолошки и орографски састав, који је различит од копна с којим су спојени. Највећа полуострва су: Арабија, Индокина, Индија, Лабрадор, Скандинавско Полуострво, Пиринејско Полуострво, Мала Азија и Балканско Полуострво.

Устанак Људевита Посавског против Франака почео је 819 и трајао пуне три године. Људевит је био хрватски кнез (810—823). Овај устанак највише се ширио поред Саве, Дунава и Драве. По својој замашности и снази, он је претстављао велику опасност за опстанак франачке власти на великом подручју између Дунава и Јадранског Мора. После пораза на Купи, непријатељ је три године узалудно упућивао своје одреде преко Италије, Корушке и Панониje. Тек у лето 822 године, велика франачка војска, помогнута издајом кнеза приморских Хрвата Борне, успела је да угуши устанак. У нашој историји, овај устанак претставља први покушај шире сарадње наших племена.

Троп је грчка реч и значи слику у преносном значењу, то јест кад се место неке ствари износи њена слика. Главни тропи су: метафора, која казује преношење речи у друкчије њено значење. Ова се замена може чинити различито. Може телесни појам бити замењен такође телесним појмом (пролеће живота), или телесни духовним (сунце се рађа), или духовни телесним (стуб државе). — Персонификација је случај кад се људске особине дају стварима или природним појавама: сама књига проговара. — Метонимија је случај кад се појмови замењују по неком знаку, духовном или телесном: сва нас Босна помирити неће (место: људи у свој Босни). — Синегдоха је замена, тј. кад стоје делови место целине: (хлеб, уместо храна), једнина место множине (у Лазе је силан Србаљ био), множина место једнине (па одлете небу у висине). — Хипербола је преувеличавање: Сви ми да се у со прометнемо, не би Турком ручка осолили.

Мекушци су животиње које имају једноставно тело, на коме нема чланака нити правих удова, а оно само је веома меко и нежно. На трбушној страни мекушци имају један

мишићни орган који им служи за кретање и који се зове стопало. На леђној страни имају један кожни набор, звани плашт, који прекрива органе за дисање (шкрге и плућа) и који обично лучи кречну љуштуру. У мекушце спадају: пужеви, шкољке, главоношци (сипа), итд. Пужеви и главоношци имају главу која се јасно распознаје, а шкољке немају главе. Мекушци морају живети у води или на влажним местима, да би избегли велико испаравање тела.

НАЈВЕЋИ ОРАХ НА СВЕТУ

На Сејшелским Острвима, у Индиском Океану, расте једна врста палме чијем је ораху потребно десет година да би у-зрео. Плод ове палме прави је џин међу орасима: дуг је 50 до 60 сантиметара, у обиму има читав метар, а тежак је 50 килограма. Разуме се да никоме не пада на ум да тресе с дрвета ове орахе.

ЧАСОВНИК СА СИЈАЛИЦОМ

Један швајцарски часовничар конструисао је сат нормалне величине и дебљине, с бројчаником који осветљава електрична струја. Сијалица, чији је век трајања 10.000 часова, дуга је три, а широка један милиметар. Ова најмања сијалица на свету добија електричну енергију од исто тако сићушне батерије, смештене у кутији часовника. Светлост је довољно јака да се лепо види не само бројчаник, већ и предмети којима се принесе, као што су, рецимо, позоришни програм, кључаоница и слично.

ЛИТАР МЛЕКА СВАКОГ ДАНА

Према последњој статистици УНЕСКО-а, потрошња млека и млечних производа у Швајцарској износи 310 килограма по становнику годишње. Па ипак, Швајцарска се налази тек на другом месту, јер у Норвешкој та потрошња износи 340 килограма. Швајцарци више једу млечне производе, док у пијењу млека заузимају пето место на светској ранг-листи. У потрошњи меса (50 килограма по становнику годишње) ова земља је десета у свету.

ТЕПИХ ЗА КРАВЕ

Шведска индустрија гуме изнела је на тржиште један нов производ — гумену асуру са жлебовима, за штале. Краве стоје на овом меком, бешумном тепиху, чији је један крај благо нагнут према кориту, које се стално одржава чистим помоћу механичке справе за исплакивање.

600 Милијарди под морем

Кад је Хари, уочи поласка на пут, хтео да осигура у Њујорку свој кофер, који иначе никад није испуштао из руке, чиновник осигуравајућег друштва поставио му је сасвим обично питање, као и толиким другим пре њега:

— Колика је вредност вашег кофера?

Али, одговор није био нимало обичан:

— Саберите све злато, све драго камење, све племените метале који су истргнути из недара земље од давнина. Претворите то у доларе. Поделите са осам. Ето, толико вреди мој кофер!

Чиновник је помислио да има посла с лудаком и позвао је хитно директора ...

СТАРЕ ХАРТИЈЕ НИСУ ЛАГАЛЕ

Међутим, Харијев одговор био је потпуно логичан. Осмина свих племенитих метала почива на морском дну, у иструлелим ковчезима, под дебелим слојем морских алги. Хари је посветио добар део живота прављењу инвентара морских бездани. Кофер који је желео да осигура садржавао је те хартије. А сваки листић обећавао је баснословно богатство.

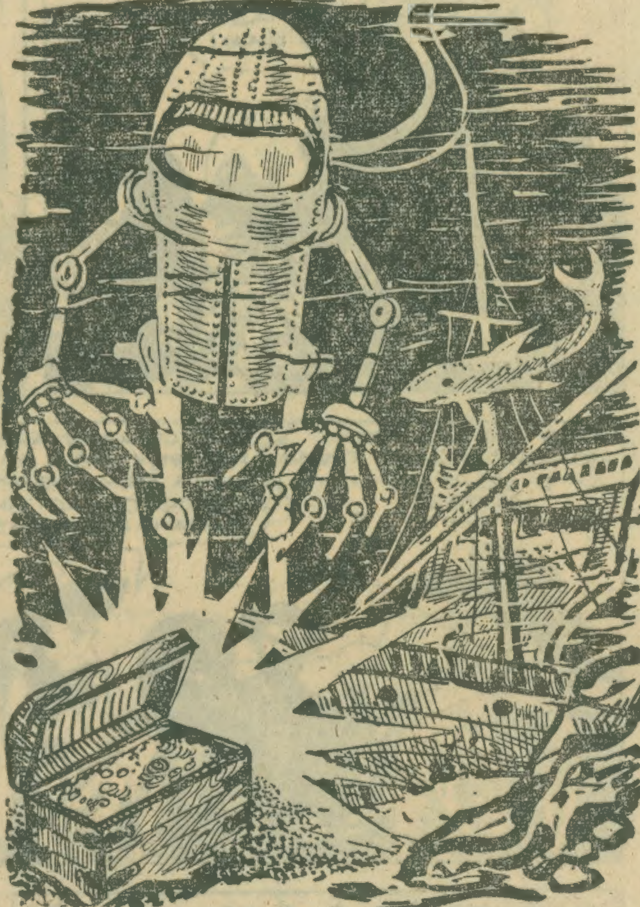
Хари Ризенберг, поручник америчке морнарице, зарадио је милионе ронећи на свим морским ширинама ...

На једној конференцији, он је то објаснио на следећи начин:

— Број потопљених лађа у току векова је огроман. Већини је, например, непознато да је 300.000 бродова ишчезло само у току 17 века, а 200.000 у претходном столећу ... Ја сам отворио по један досије за сваки од њих: положај у тренутку бродолома, грађа брода, товар драгоцености, итд. Стигао сам чак и даље. За многе случајеве успео сам да одредим место где су се налазили ковчези са златом и другим племенитим металима..

Ризенберг је до своје 25 године проводио читаве дане по библиотекама, чепркајући по старим списима. Затим купује у Мијамију једну стару лађицу од 65 тона и дизел-мотор. Прве покушаје чини у водама Антила. Али, пријатељи који су му позајмили новац већ постају нестрпљиви.

Једно јутро лађица је упловила у Сигуена залив. Документи су говорили да су многобројне олупине разасуте свуда наоколо. Једна од њих, бри-

танска фрегата потопљена 1725 године, требало је да садржи приличну количину злата и сребра. Хари издаје наређење да се спусти сидро и хитро навлачи гњурачку опрему.

Старе хартије нису лагале. Брод је заиста био тамо. Додуше, из олупине је извукао само остатке без вредности, али то је било охрабрење за будуће, плодоносније потхвате.

ОСВЕТА НЕПРАВЕДНО КАЖЊЕНОГ РОБА

Два месеца касније, на пучини код Кубе, Хари Ризенберг рони на месту где би, према списима, требало да лежи олупина „Свете Пауле". Ова шпанска галија напустила је Хавану са смером за Канарска Острва. На листи путника налазила су се имена неколицине шпанских велможа. Усред ноћи, тешки ударци секире одјекнули су бродом; један роб-Црнац кога је капетан неправедно ишибао решио је да из освете пробије бродско корито. Убрзо је вода покуљала у унутрашњост брода. Настала је паника. Капетан је наредио да се спусте чамци и да се свом снагом завесла према Пунта л' Есте, остављајући лађу која је полако тонула. Приликом искрцавања, он је предао детаљну карту места на коме се несрећа догодила. Баш тај документ Хари је сад држао у руци.

Читавом ширином Пунта л' Есте посејани су опасни подводни гребени. Лађица се опрезно кретала између њих, док су на палуби проучаване карте и вршена многобројна премеравања. Касно после подне, направа за мерење дубине одједном је показала постојање неке неравнине на морском дну.

— Ту смо! — рекао је Хари.

Док је он облачио своју гњурачку опрему, један од водича-урођеника упозорио га је:

— Има много морских паса! Сачекај!

Али, Харију се није чекало.

— Не радите ништа пре но што дам сигнал, — рекао је својим људима. — У том случају, лагано ме подижите и оставите на површини, а ви се позабавите морским псима.

Одмах потом вода се склопила над њим. Тонуо је полако, док његове оловне ципеле нису дотакле подводну стену. На тој дубини могао је остати 30 минута. Опрезно се кретао дуж коралног зида, избегавајући наслаге алги. Наједном, десно од себе, приметио је на великој дубини олупину „Свете Пауле".

Гњурцу је требало четврт часа док је успео да продре у унутрашњост лађе. Пошто је наместио динамит, извукли су га на површину. Кратко време после експлозије, поново се спустио на морско дно, где му се указала сасвим друга слика. Предњи део лађе био је разнесен у комаде. Свуда је лежало разасуто ватрено оружје, стреле, комади бакра, топовска ђулад и други предмети. Газио је по њима док није дошао до једног сандука. Пошто га је пажљиво увезао, дао је знак да га извуку на површину.

ТО ЈЕ БИО ПРВИ УСПЕХ

Цела посада искупила се око старог сандука изгриженог морском водом и ишараног шкољкама. Али, браве на њему биле су још јаке. Кад су одвалили поклопац, пред очима радозналих људи указали су се симетрични редови кожних кесица прекривених ситним коралима. Дрхтавом руком Хари је отворио једну и њен садржај изручио себи на длан. Злато је блеснуло својим дубоким жутим сјајем.

То је био његов први успех. Отео је мору један делић његовог злата.

Кад се вратио у Њујорк, чуо је за неког инжењера који је конструисао робота способног да ради на дубини од 200 метара. Била је то гомила гвожђа и челика, тешка 1500 килограма. Робот је био тако направљен да је могао узети предмет величине металног новца, али исто тако и огроман сандук, пошто га претходно увеже ужадима. После неколико проба са овим роботом, Хари се одлучио да окуша срећу на месту где је потонула флота шпанског краља Филипа IV, која је носила огромне количине злата и других скупоцених метала. Сматрало се да се лађа налази на дубини од 45 метара.

Време је било лоше, али је Хари ипак одлучио да зарони. Сместио се у унутрашњост робота и наредио да га спуштају. После извесног времена, приметио је да тоне непредвиђеном брзином. Изгледало му је да је пут много дужи него што је био прорачунао и покушао је да ступи у телефонску везу с лађом. Баш у том тренутку осетио је да је додирнуо дно.

С лађе није долазио никакав одговор. Упалио је фарове и наставио да зове лађу. Најзад, до његових ушију допро је слаб глас:

— Ви се налазите на дубини од 350 метара.

Помислио је да није добро чуо, па је затражио да му понове одговор. И опет је зачуо: „Ви се налазите на дубини од 350 метара".

Требало је неколико часова док су Харија извукли из тешке ситуације.

ШРЕНКОВА ЈЕЛА

Камените стрмени, дубоке провалије, плански висови оковани вечним ледом и у том суровом пејзажу, као једини украс, високе тјаншинске јеле.

Шренкова јела, названа тако по имену руског научника Леополда фон Шренка, који их је открио, није могла да живи у узаним долинама Тјаншина, већ се пробила на висину, на светлост, на падине овог планинског ланца. Она се прилагодила суровој клими и расте на висинама на којима иначе, у Алпима например, лежи вечити снег.

Ово огромно дрвеће — високо 50 метара и с пречником од једног метра — претставља изврстан грађевински материјал, нарочито за грађење бродова. Но, то није једина добра страна Шренкове јеле. Њено дрво изванредно добро одржава звук, па зато од њега праве концертне клавире и пианина, као и виолине, балалајке и остале жичане инструменте. Због ове особине, Шренкову јелу називају и „дрветом одјека".

Шуме Шренкових јела изврсна су и сигурна заштита од снежних лавина и потока камења који се изненада сручују низ падине тјаншинских гора. Због тога је ово дрво стављено под заштиту и може се сећи само с нарочитом дозволом.

ВИША ОД АЈФЕЛОВЕ КУЛЕ

Највиша конструкција на свету, телевизиска емисиона кула висока 490,73 метара, довршена је прошлог месеца у Розеволу, у Новом Мексику. Кула је монтирана од готових делова, од којих је сваки висок око девет метара. Она је у стању да издржи и најјаче ветрове, који у овој области дувају понекад брзином од 400 километара на час. Ради упоређења, наводимо да је њујоршки облакодер Емпајр Стејт Билдинг висок 448,67 м, а Ајфелова кула 229,92 м.

ПРОНАЂЕНА НЕПОЗНАТА ГОЈИНА ЛИТОГРАФИЈА

У једној старој књизи за лепљење исечака, у библиотеци универзитета Веслејен, у Конектикету, пронађена је једна досад непозната литографија коју је Франциско Гоја израдио 1825 године. То је портрет Сипријена Гулона, који је први почео да израђује литографије, у Бордоу. Гулонов портрет је једна од 21 литографије колико их је Гоја укупно створио.

ЗЕЛЕНО ЖУМАНЦЕ

Један одгајивач живине из Алабаме изнео је на пијацу јаја која су споља бела као и сва друга кокошија, али кад их разбије човек се зачуди кад угледа жуманце неочекиване боје: црвене, зелене, плаве, сиве или црне. Да би добио ова необична јаја, одгајивач даје својим кокошкама храну с додатком неке специјалне боје. Међутим, потрошачи су показали врло слабо интересовање за овај његов производ.

ГРАДОВИ НА ВОДИ

У више европских градова уместо улица служе канали. Тако је Венеција подигнута на 118 малих острва која су међусобно повезана са 378 мостова. Гент, главни град белгиске провинције Источне Фландрије, лежи на 26 острва која везује 207 мостова, док је Амстердам изграђен на 96 острва и има 290 мостова.

СМИТ-НАРОД

Према подацима америчког Националног географског друштва, на сваких сто особа долази по једна с презименом Смит. Само администрација ратних ветерана имала је у то време на списку 13.000 чланова са именом Џон Смит.

НИЈЕ БЕТОВЕНОВА

Симфонију „Јена", која је 1909 године пронађена у истоименом немачком граду, није написао Бетовен, као што се то досад веровало. Амерички музиколог Робинс Ландон, вршећи истраживања у једном аустриском манастиру, утврдио је да је ово музичко дело уствари написао Фридрих Вит, немачки композитор из 19 века.

ШТА ЈЕ ТЕЖЕ?

Резултати мерења људске енергије, обављеног недавно помоћу једне нове направе, изненадили су и саме стручњаке. Показало се да домаћица док пегла кошуљу ради двапут напорније него човек који боји таваницу; да се подигне врећа од 22 килограма потребно је шест пута више енергије него за пеглање кошуље, али то ипак није ништа теже од једног јединог „сервирања" тениске лопте!

ЦВЕЋЕ НА ГРЕНЛАНДУ

Већина људи замишља Гренланд као огромну залеђену земљу у којој нема никаквог растиња. Међутим, у најновијем извештају УНЕСКО-а, поред осталих података, изнета је и чињеница да на овом острву успева пет врста орхидеја и 485 врста другог цвећа.

ОБЛАК „ЛЕВАНТ"

Мада се облаци углавном стално крећу, има их који се редовно појављују над извесним областима и ту остају дуже време, тако да су добили и имена. Један од њих, например, с времена на време прекрива гибралтарску стену и често се не покрене пуних дванаест дана. Због тога што се тај облак формира од влажних ветрова који дувају са Источног Средоземља, он је познат под именом „Левант".

ВАТРОСЛАВ ЈАГИЋ

Отац Ватрослава Јагића био је чизмарски мајстор. У Вараждин је дошао као дечак, да ту изучи занат. Напустио је своју родну кућу у селу Готаловцу — „Јагићев брег“, где је од старине живела велика задруга Јагића, надалеко позната у Хрватском Загорју. После изученог заната и потребног „вандрокања“, постао је самосталан мајстор, вредан и способан. „Смем се поносити њиме, — каже Ватрослав Јагић за свога оца. — јер је, што га ја памтим, уживао у Вараждину и надалеко и широко у околини велики углед као поштовања вредни грађанин, као поуздани мајстор, чија је роба била на гласу...“

ПРАТИЛАЦ ИЗ КЊИЖЕВНОГ ЦАРСТВА

Своје успомене Ватрослав Јагић писао је у дубокој старости. Он се с поштовањем сећа свог оца и каже да су му у раној младости најрадоснији тренуци били они кад би с њим, на колима пуним чизама, обилазио загорске вашаре. Дечак је заволео дивне загорске пределе, радовао се ноћивању под шатром, коју је отац намештао на вашарским утринама, и пажљиво слушао његове приче о старини рода Јагића, о људима и обичајима у загорском крају. „Никада у свом животу нисам писао песме ни на ком језику, — вели Јагић у својим успоменама — али ћу се оградити од мишљења као да нисам имао никакова песничког осећања у души. Само се то није изливало у стиховима, већ је налазило одзива у посматрању лепота природних, у миловању народних обичаја, у љубави према домовини, у којој свагда има много поезије, много романтике“.

Ватрослав Јагић родио се у Вараждину, 1838 године. Први учитељ била му је његова мајка. Она га је научила да чита, и кад је дечак пошао у основну школу могао је с поносом да одговори учитељу да већ зна сва слова. Поред мајке он је читао старе кајкавске књиге, које је она набављала из скромне библиотеке свога оца, такође занатлије. Тако се у дечаку развила љубав према књизи и он је још као основац прочитао сву дедину библиотеку. Као већ славан научник, Јагић је чувао један део дедине библиотеке и у њој један оштећен примерак кајкавског превода Робинсона. „Он остаје у мојој библиотеци као најстарији пратилац мојег живота из књижевног царства све до моје смрти“. Тај Робинсон, оштећен, јер је једну целу зиму провео заборављен под снегом, потсећао је старог научника на дане његовог детињства, кад га је мајка, заједно с млађом браћом, уводила у царство књига.

Занимљиво је како је будући велики слависта први пут дошао у додир с ћирилицом, о којој је касније толико писао у својим ученим расправама. У Вараждину — где је завршио четири разреда гимназије, увек као први ђак у читавој школи — биле су у то време две српске трговачке куће; домаћи људи звали су их Грцима. Говорило се: иди Грку, купи то и то. Кад би са оцем ишао тамо, Јагић је увек пажљиво прислушкивао како трговац некако друкчије говори него што су говорили кајкавци у Вараждину. „Ја сам се овом говору брзо привикао, те кад смо трговца звали Грком мени је по дечјој логици и његов језик био грчки. Знао сам дакле не само хорватски, већ и — грчки“.

Ускоро је дечаку дошла до руку једна књижица у којој је нешто текста било отштампано и ћирилицом. Сам је научио ћирилицу и тада је осетио да оно што чита одговара језику којим говоре вараждински „Грци“. Сада је био „начисто“ да зна и грчко писмо и грчки језик и нимало се није бојао оног грчког језика који се предаје у загребачкој гимназији и за који сви ђаци говоре да је „страх и трепет“.

Тек у Загребу, у гимназији, Јагић је увидео своју заблуду. „Нећу да вам причам колико сам се упрепастио кад сам у грчкој граматици, први пут угледао права грчка слова. Моје умишљено знање није било дакле грчко већ српско, али зато ништа мање драго“. На часовима „илирског језика“ (хрватског) професор Вјекослав Бабукић (он је први почео да предаје хрватски језик за време Илирског покрета) читао је и тумачио својим ђацима дела Доситеја Обрадовића. „Наш учитељ Бабукић исправљао би Доситејев језик, објашњавао непознате нам црквено-словенске речи, и причао које што из живота Доситејева, што је нама било ново и увелике занимљиво. Овако ступих из моје вараждинске кајкавштине првим кораком намах у српску литературу, иако сад већ нисам мешао грчки језик са српским“.

НАДА СЛАВИСТИЧКЕ НАУКЕ

Ватрославу је било тринаест година кад су родитељи решили да га пошаљу у Загреб, на даље школовање. На растанку се пролило много суза. Нарочито је мајци било тешко да се растане од свог најстаријег сина, али њена неизмерна жеља да он постане учен човек била је јача од туге.

Грчки језик доводио је Ватрослава до „тренутака слабости“ и он чак намисли да с једним својим другом побегне назад у Вараждин. Нека ситница омела је план двојице „завереника“, па им не преостаде друго него да запну и савладају грчку граматику. „Ја прионух озбиљно за науку, тако да сам већ крајем првог семестра био први ђак у разреду, исто тако и у другом семестру, те по тадашњем обичају као премију (награду) добих загребачко издање Гундулићевих дела...“ Ускоро је Јагић почео да чита Хомера на грчком оригиналу, а то је била, каже, и заслуга једног одличног професора који је ђацима при читању Хомера указивао пажњу на српске народне песме, нарочито епске, на поједине сличности нашег народног стваралаштва с местима у Хомеровим делима. Прва већа српска књига што ју је Јагић прочитао био је „Краљ Дечански“, тада слављени епос Јована Суботића.

Кад је завршио загребачку гимназију, Ватрослав Јагић одлучи да у Бечу студира класичну филологију. Поред предмета из те области, слушао је и предавања Фране Миклошића, тада најпознатијег слависте и једног од оснивача славистичке науке. У Бечу се Јагић упознао са српским студентима и дружио се с њима, нарочито с Александром Сандићем, који га је увео код Вука Караџића, чији је дом био свима отворен. Као Миклошићев ђак, Јагић је нарочито почео да обраћа пажњу на све оно што се писало о нашем језику. Почео је да прати и савремену српску и хрватску литературу, да проучава наша стара књижевна дела, њихов језик — а своје интересовање проширио је на све словенске језике. У његовим научним радовима много му је помогло знање класичне филологије и санскрита; бавио се упоредном граматиком индоевропских језика и већ као млад студент у Бечу истакао се својим знањем.

После завршених студија, Јагић је добио место професора грчког и латинског језика у загребачкој гимназији. Имао је тада 22 године, а директор му је поверио највише разреде гимназије. „То је био за мене врло ласкав, али и тежак задатак“ — вели Јагић у својим успоменама, али он се већ у Бечу припремао за тај посао, тако да у Загреб није дошао неспреман. Ускоро се јављају и први његови научни радови из области историје српскохрватског језика и књижевности. Млади научник био је одмах запажен и ван граница своје земље. Он је успоставио научне и пријатељске везе с великим бројем слависта из свих европских земаља. Њега сматрају надом славистичке науке, који ће је прославити више него иједан од оних који су дотада на њој радили.

Млади Јагић постао је у Загребу личност око које се окупљају научници и књижевници; њега траже и посећују страни научници који долазе у Хрватску. Године 1864 у Загребу је почео да излази научни часопис „Књижевник“, претеча „Раду“ Југославенске академије. Један од покретача и уредника часописа био је Ватрослав Јагић. А кад је у Загребу основана Југославенска академија, Јагић је изабран за њеног правог члана. Имао је тада 28 година.

О ЊЕГА СЕ ОТИМАЈУ ЕВРОПСКИ УНИВЕРЗИТЕТИ

Српске културне и научне установе биле су међу првима које су у знак признања изабрале Јагића за свога члана. Он је био члан Српског ученог друштва у Београду и Матице српске у Новом Саду. Један од најранијих Јагићевих пријатеља био је Стојан Новаковић, „најславнији ученик Даничићев“. Њихово пријатељство потиче још из загребачких дана Јагићевих и трајало је све до Новаковићеве смрти, скоро педесет година. Јагић је приказао Новаковићеву историју српске књижевности, а пре тога је Новаковић приказао једно Јагићево дело. Обојица су тада били млади, готово на почетку своје научне каријере. „Што сам ја говорио о вашој књизи с оноликим поштовањем, писао је Новаковић Јагићу 1867 године, то сам чинио што сам имао милу прилику да вам колико толико вратим дуг за наук који сам поцрпао и из те књиге и из осталих ваших чланака и послова. Што сте пак ви моју онако примили, учинили сте ми неисказану љубав: ви сте кумовали моме делу и дали сте му поверења и у научном свету и међу омладином. Учинивши то и мене сте сама укрепили у поуздању мојем да могу даље и слободније радити...“

Свог боравка у Загребу Ватрослав Јагић увек се радо сећао. Десет година што их је овде провео сматрао је најлепшим годинама свога живота: почетак научног рада, прва признања, прве везе с претставницима словенске науке широм света и, изнад свега, каже Јагић, дивно пријатељство и побратимство с Ђуром Даничићем, незаборавни дани заједно проведени, заједнички планови и заједничке наде. Доиста је то било велико и искрено пријатељство, којег се толико година касније Ватрослав Јагић сећао са сузама у очима... Угледајући се на свог пријатеља Даничића, Јагић је израдио докторску тезу и поднео је једном немачком универзитету, који ју је одмах прихватио. Његова теза, из области словенске науке, писана на немачком језику, убрзо је постала позната у научном свету и отворила му пут на стране универзитете.

Јагићев рад у Загребу био је у пуном замаху. Он је замислио да напише велику историју српске и хрватске књижевности, на тада модерним принципима, и да би скупио грађу за дубровачку књижевност провео је с Даничићем месец дана у Дубровнику. Међу издањима Југославенске академије, основао је и започео збирку „Стари писци хрватски“, а радио је и друге научне послове. Међутим, Јагић је пао у немилост тадањих туђинских властодржаца у Хрватској. Био је записан у „црну књигу“ као сумњив. Властима се није свидео његов народњачки став; био им је сумњив због својих односа са словенским научницима и хтеле су да га уклоне из Загреба. Најпре је као професор гимназије био службено укорен — „поради претеране народне занесености и одатле исходећег безобзирног поступања у приватном и јавном животу“. Положај у Загребу постајао му је све упроженији, а како није хтео да се „поправи“ власти су га, јуна месеца 1870, отпустиле из службе.

Јагић се још годину дана задржао у Загребу, а тада је пошао на свој велики пут у туђину. Пријатељи су му помогли, те је добио у Одеси место редовног професора на универзитету. Тамо се није дуго задржао. Ускоро је позван у Берлин, где је на тамошњем универзитету постао први професор славистике, уствари оснивач славистичке катедре на том универзитету. И ту је Ватрослав Јагић срдачно и присно друговао с једним младим Србином, који ће се ускоро прославити у књижевности. Био је то Лаза Лазаревић, тада студент медицине. Ватрослав Јагић био је већ тада научник светског гласа и о њега су се отимали европски универзитети.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

ДИК-ДИК

Зоолошки врт у Брукфилду, у Илиноису, набавио је недавно афричку животињу звану дик-дик, најмању антилопу на свету. Она је висока свега 30 сантиметара, а тешка 1360 грама. Ова веома ретка врста антилопе први пут је сада доспела у један амерички зоолошки врт.

ПЛАНЕТЕ ВАН НАШЕГ СУНЧАНОГ СИСТЕМА

Да и ван нашег сунчаног система постоје планете које на свом путу круже око неког „сунца“, сада је први пут могао да докаже амерички астроном Странд. Приликом испитивања звезде 61 у сазвежђу Лабуда, он је открио планетарни сателит осам пута већи од наше највеће планете Јупитера; кружно путовање овог сателита траје 4,8 године. Да би ово утврдио, Странд је направио око 17.000 снимака звезда и извршио преко 200.000 премеравања.

БУДАН „СТРАЖАР“

Апарат за управљање диригованим пројектилима, постављен на 182 метра високом споменику Џорџу Вашингтону, у Вашингтону, може да открије треперење ваздуха чак и ако неко дете уђе у његов приземни хол.

ПОСЛЕ ВЕКОВНОГ ЛЕЖАЊА...

Недалеко од пацифичког острва Питкерна, извађено је једно сидро које је било под водом све од 1790 године. Сидро је припадало чувеном броду „Баунти“, а бацила га је у море његова посада кад се у заливу Баунти побунила против окрутног капетана Блаја.

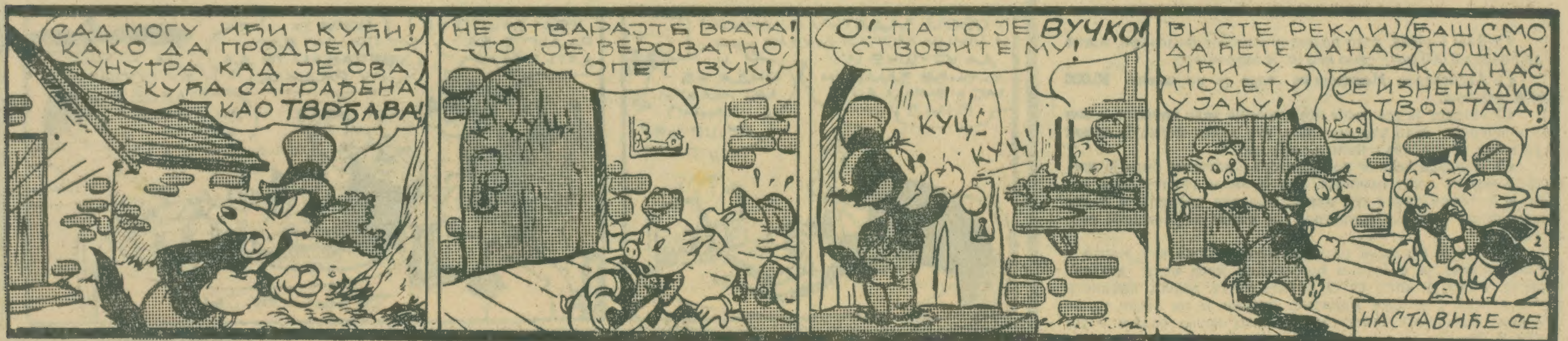
РОБОТ-ВАТРОГАСАЦ

У држави Луизијани, у САД, увелико се практикује откривање шумских пожара помоћу нарочитих робота. Ови „чувари“ шума су, уствари, обичне телевизиске камере смештене у куполи од плексигласа, која се налази на врху торња подигнутог на неком истакнутијем месту у шуми. Камера се стално окреће и мотри на крошње дрвећа, баш као неки ватрогасац који би стајао на осматрачници. Штавише, она тај посао обавља неупоредиво боље од човека, јер је снабдевена телефото-сочивом, тако да може да види, рецимо, краву на удаљености од преко пет километара, а у стању је да открије шумски пожар који је избио на даљини од преко 30 км. Стручњаци мисле да су три до четири телевизиске камере довољне за једну пространу шумску област.

МОЖЕ И БЕЗ УЛИЦЕ...

Данас је у највећим градовима на свету могућно да један човек проведе цео свој живот (наравно, теориски) а да уопште ни изиђе на улицу. Он може да живи у хотелу, да се храни по ресторанима, да купује у разним радњама и да ради у канцеларији користећи се, као превозним средством, подземном железницом која повезује све ове тачке.

ЗАТРПАН ОСАМ ДАНА

Догодило се то јануара 1955, кад је Еверту Стенмарку било 25 година. Овај млади Швеђанин живео је с мајком, братом и сестром у области поларног круга. Да би повећао скромне породичне приходе, имао је обичај да зими лови и продаје лагопеде, као снег беле птице које личе на јеребице. Лагопеди се хране лишћем малих бреза које расту разбацане на удаљеним падинама.

НАШАО СЕ У ПОТПУНОЈ ТАМИ

Тога јутра Стенмарк је на смучкама прешао 30 километара и стигао до колибе у којој је обично биваковао. Мислио је да у њој проведе петнаестак дана. Сутрадан, узору, бацио се на посао. Дан је био светао, без облака, али хладан. Газећи по снегу, који му је допирао до колена, обишао је седам замки, постављених прошле седмице, и нашао четири лагопеда.

Наједном, док је последњу птицу стављао у торбу, осетио је како се клиза низ падину, вучен снежном масом. После неколико метара пао је, зароњивши лицем у снег. Нашао се у потпуној тами.

Покуша да се покрене. Без успеха. Само је брадом одгурнуо мало снега да би мрдао вилицама. Пошто је кисеоника било све мање, поче тешко да дише и — онесвести се. Кад је, после шест или седам сати, дошао себи, лежао је потрбушке. Његов дах био је отопио снег пред лицем, тако да је могао да дише.

Напрегао је све снаге, да се окрене, да се исправи, али је успео само да се замори. „Морам бити хладнокрван и чувати снагу!" рекао је себи. Размишљајући о најмањем покрету пре но што би га учинио, почео је да буши „тунел" до места на појасу где му је висио нож. Ни сам није знао колико је то трајало, али га је најзад имао у руци. Пажљиво га је подигао изнад главе и стао да просеца компактну снежну масу. Наједном, до очију му је допрла слаба светлост. Али, не за дуго, јер је убрзо наступила ноћ. Тада је натукао капуљачу од крзна, лице прислонио на шаке заштићене рукавицама и — заспао.

У току ноћи будио се сваки час. За то време топлота његовог тела отопила је још снега и он, сантиметар по сантиметар, успе да протури руку до руксака и да ослободи леђа. На то је утрошио цео сат, али се труд исплатио. Проширио је горњи део свог затвора и дрхтавица га је напустила. Наместо воде „пио" је снег, али тек пошто се смлачи у устима.

СИНУЛА МУ ЈЕ МИСАО ДА СЕ САМ НЕЋЕ СПАСТИ

Цело по подне неуморно је секао снег да би ослободио непомичне ноге, али је успео једино да мало покрене бутине.

Најближа станица за указивање помоћи налазила се на 18 километара од тог места. Тамо је то вече требало да се нађе с двојицом другова. Они ће сигурно бити изненађени што га нема.

Да би утолио глад, он откиде батак од слеђеног лагопеда и поједе га. Укус не беше богзна какав, али га је ипак оглодао до саме кости. Те ноћи је боље спавао, али је имао страшне снове.

У понедељак ујутру, трећег дана заточења, рупа је била мало већа. Доручковао је лагопедово месо, а онда је опет покушао да се извуче. Тек тада му сину мисао да се сам никад неће спасти. Та страшна мисао обузимала му је свест, иако је желео да је одагна.

Пошто је, после доста напора, сасвим ослободио ноге, он погледа увис. Мала, црна тачка, коју сада први пут угледа, привуче његову пажњу. Пружи руку навише и дохвати — сломљену гранчицу брезе. Али, то није била обична гранчица, већ спасоносан зрачак наде у живот. Узе је у руку и проби мало удубљење изнад себе, али пажљиво, да је не би сломио. Гурну је још мало и, одједном, свеж ваздух допре споља. Устрептала срца, он угледа комад плавог неба и неколико брезових грана како се клате на ветру.

Вративши гранчицу, извади из џепа црвену биоскопску улазницу, веза је жицом с једне од својих замки и протури кроз отвор. Да ли ће спасиоци угледати овај мајушни дозив једног очајника који чека? Мртав уморан, он завуче главу у топлу помрчину свог руксака и заспа.

У уторак откри под собом неколико свежих гранчица, које одмах поједе. Први пут је угледао своје ноге и виде да му је десна смучка испод левог колена. Покушао је да једе лагопедово месо, али није могао. Све више је тонуо, тако да забодену заставицу сад није могао да дохвати. Ако застава падне, неће моћи да је подигне.

ДВЕ БЛИСТАВЕ ЗВЕЗДЕ НА НЕБУ

Шестог дана пробудио се у саму зору. Прво што је угледао, биле су две блиставе звезде на небу. Значи, дан ће бити ведар и спасиоци ће сигурно стићи. Али, нико није дошао. Натерао је себе да поједе једног лагопеда. Био је исцрпен, укрућених прстију, тако да је сат морао да навије зубима. Изненада, он јасно чу узвике и трипут одговори, али опет све потону у тишину.

Страх га је све више хватао. Снови су били све ужаснији. Требало је да прође неколико часова док донесе одлуку да извуче главу из руксака, да покрене руке и ноге. Бојао се да ће га снежна таваница затрпати чим се покрене. Најзад се обезнани...

Тек седмог дана, два ловца с којима је Стенмарк требало да се састане, зачуђени што га нема, отишли су до колибе и видели његову пушку и саонице прислоњене уз зид, али је нов снег био потпуно избрисао трагове смучки. Видели су остатке свежег усова, но он је био толико незнатан — мислили су они — да није могао да затрпа човека. Пошто су неко време обилазили око тог места и дозивали пријатеља, отишли су да пријаве његов нестанак.

Полиција је одмах послала патроле и један хеликоптер, но нико ништа није могао да открије.

У недељу, осмог дана, Кјел, Евертов рођени брат, стигао је с групом тражилаца до његове колибе. Потом је обишао све замке, а кад је дошао до последње сео је очајан и запалио лулу. Зурио је безнадежно преда се, кад, одједном, угледа у даљини нешто црвено. То је свакако неки осушени листић. Па ипак, да погледа... Била је то биоскопска карта везана жицом.

Спасиоци су се хитро дали на посао. Ашови су разгртали снег, узбуђење је било велико. Најзад, стигли су до онесвешћеног човека. Радост је била неизмерна кад су установили да је у животу. Дошао је свести, али ноге су му биле премрзле. Однет је у болницу и живот му је спасен, али не и ноге.

ВЕРОВАЛИ или не...

ВРАТАР КОЈИ ЈЕ ПОСТАО ВЛАДАР

Субха, дворски вратар у палати владара Јасалалака Тисе, из првог века наше ере, владао је шест година Цејлоном захваљујући једној шали коју је вешто искористио. Наиме, Субха и његов владар били су веома слични и једног дана Јасалалака је, да би се нашалио са својим дворанима, променио одело с вратарем и стао на његово место. Субха је искористио ту промену дужности и наредио да убију вратара. Војници су, и поред уверавања Јасалалаке да није стражар, већ краљ, извршили наређење, а Субха је још шест година после тога остао на престолу.

СНАГА УРАГАНА

Двадесетог априла 1956 године дувао је на Новом Зеланду незапамћен ураган. Силина урагана била је толика да је он с једне зграде у граду Рананги ишчупао из кровне конструкције на једној згради готово све гвоздене клинове, од којих су неки касније нађени чврсто забодени, као да су били чекићем закуцани, у телефонски стуб који се налази педесетак метара далеко од зграде.

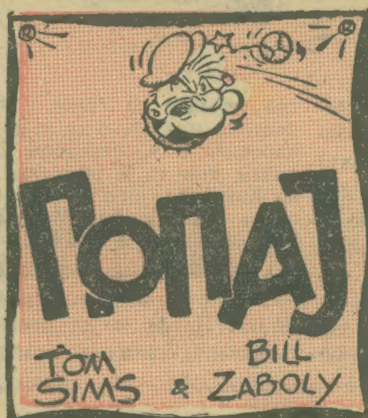
КОРИСТАН ГРАД

У америчкој савезној држави Мисури постоји један град који се зове Јусфул. Преведено на наш језик, име овог града значи — користан.

СТЕНА-ЦИПЕЛА

На енглеском острву Ландију налази се једна велика, усамљена стена која потсећа на џиновску дубоку ципелу.

Људи са изванредним памћењем

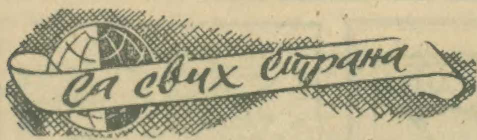
○ Енеј Сенека, отац познатог римског филозофа, могао је да понови 3.000 речи само ако их је једном чуо.

○ Александар Македонски знао је по имену 20.000 својих ратника.

○ Моцарт је све своје композиције знао напамет, а ако је у концертној сали чуо неки нов, туђ комад могао је одмах да га стави у ноте, без и најмање грешке.

○ Ћерчица чешког композитора Дворжака била је прави феномен на пољу памћења. Кад је имала годину дана, певала је потпуно тачно све лакше народне песмице, а с две године умела је да интерпретира све чешке композиције свога оца.

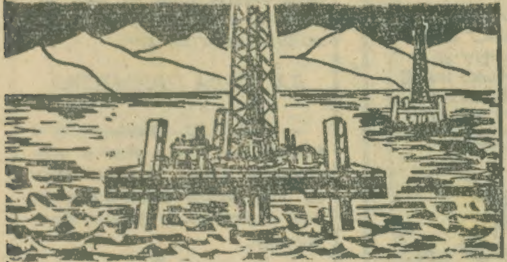
○ Кад је енглески научник Дарвин први пут дошао у Париз, прошао је с једним пријатељем кроз неку дугачку париску улицу, у којој су се ређале многе радње, кафане и други локали с разним фирмама. Дарвин је на крају улице поновио пријатељу текст свих натписа изнад радњи у тој улици. А било их је, с једне и друге стране, преко хиљаду!

ЧЕЛИЧНО ОСТРВО ОД 500 ТОНА

Уколико савремени човек све више извлачи блага из утробе земље, утолико су његови подухвати смелији. Скривена богатства су све ређа, па је зато потребно да се за њима трага на оним местима која су до недавно сматрана недостижним. Трагање за петролејом одвело је човека испод морског дна, далеко од обала континената. Вештачка острва подигнута у ту сврху у Мексиканском Заливу и у близини Венецуеле више никог не изненађују.

Петролеј неће дуго остати једина сировина која се извлачи испод мора. У Енглеској, Национални комитет за угаљ примио је пројект за израду челичног острва које ће се поставити на десет миља од обале у водама Северног Мора. Са острва ће се, испод морског дна, извлачити камени угаљ, који треба да претставља накнаду за све слабији принос, готово већ исцрпених, рудника у Дараму. Острво, тешко 500 тона, стајаће више стотина милиона франака. На њему ће становати 40 људи. Направе ће омогућити вађење руде са хиљаду метара дубине у земљи. Према мишљењу неких стручњака, резерве угља испод мора биће довољне за већи део енглеске потрошње у току наредних 200 година.

★ ★ ★

НУКЛЕАРНО ЗАГРЕВАЊЕ АЕРОДРОМА НА ЈУЖНОМ ПОЛУ

Идеја о путовању авионом преко полова све више обузима људе. Још мало па ће неко да постави питање: кад ће већ једном да прораде ресторани на Северном и Јужном Полу за прекополарне путнике? Као што је познато, скандинавско ваздухопловно предузеће САС отворило је прву поларну линију између Скандинавије и Северне Америке. А према мишљењу америчког ваздухопловца Херберта Вајтнија, који се после једномесечног боравка на Антарктику вратио у Њујорк, на Јужном Полу могућно је подићи један аеродром, и то недалеко од Росовог Мора, који не би стајао више од 150 милијарди франака. Као заштиту од велике хладноће, која поставља многобројне проблеме капетан Вајтни предлаже атомско загревање. По његовом мишљењу, атомски реактори би могли да дају топлоту за загревање ваздушног пристаништа и свих научних база на овом леденом континенту.

★ ★ ★

ПРВИ КИТ ЗАРОБЉЕНИК

Познати јавни акваријум „Морски свет Пацифика", у САД, обогатио је своју ионако обимну збирку новим станарем — једним китом. То је први кит у свету који није донет на копно убијен, већ заробљен. Истина, кит није велики: мери свега 800 килограма. Ухваћен је на пучини западно од Калифорније, недалеко од острва Катилине. Да би га „спровели" до обале, рибари су морали да га сместе у чамац од каучука и добро привежу. Кит се налази у једном мањем акваријуму, а ускоро ће га пребацити у „Морски свет Пацифика", где ће се налазити у друштву с многим другим становницима мора, па и са чувеним ајкулама које скачу из воде и узимају храну из руку посетилаца.

★ ★ ★

ИЗОТОПИ ВЕШТАЧКИХ ЕЛЕМЕНАТА

Кад је велики руски хемичар Мендељејев упознао свет са својим периодним системом елемената, он је одлучно изјавио да ће се празне рубрике у њему једног дана испунити. Као што је познато, он је све тада познате елементе класификовао према атомској тежини, водећи рачуна о њиховим хемиским својствима. Научникова предвиђања заиста су се остварила. Људи су успели да произведу изотопе (којих нема у природи), на тај начин што су атомским честицама бомбардовали већ познате елементе.

Пре извесног времена на универзитету у Калифорнији, догодило се први пут у историји да су научници произвели изотопе једног елемента који је човек створио. То су ајнштајнијум 248, 249, 250, 251 и 252. Они су добијени бомбардовањем берклијума и калифорнијума, који су такође вештачки елементи.

Чему ће да служе изотопи ајнштајнијума? Практично, ничему. Теориски, врло много, јер ће повећати наше знање о атомима.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЖИВА „УДИЦА"

Док већина морских становника гледа да се нађе што даље од ајкуле, једна риба је, напротив, тражи и стално је прати, тако да се ајкула не може ње ослободити баш и да хоће. То је риба уставица. У току дуге еволуције, њена пераја, управо део иза саме главе, добила су необичан облик: претворила су се у сисаљку. Помоћу те сисаљке, која има облик овалног диска, уставица се прилепи уз ајкулу или уз какву другу рибу, корњачу, па чак и уз неки брод. Али, најрадије тражи ајкулу, јер поред ње увек има довољно хране. Кад ајкула нападне жртву и почне да је раскида, уставица се одлепи од ње и хвата отпатке, а кад се засити поново се прилепи.

Сисаљка код ове чудне рибе толико је снажна да кад се она једном закачи немогућно ју је одвојити. Урођеници искоришћују ово на тај начин што помоћу уставице лове корњаче. Они на дуг канап привежу за реп уставицу и баце је у воду где има корњача. Сисаљка се одмах залепи за неку од њих, па ловац извуче напоље и рибу и корњачу. У Средњем веку, око ове рибе испредале су се читаве бајке. Говорило се, например да су оне у стању да зауставе брод.

Уставица остаје стално уз свог домаћина, па ипак не дели с њим и добро и зло. Јер, чим ајкула буде ухваћена и повучена на површину, уставица је напушта и тражи другу.

ОПСЕРВАТОРИЈА ЗА НАУЧНИКЕ ЦЕЛОГ СВЕТА

Један познати амерички астроном са универзитета у Индијани залаже се за подизање велике опсерваторије на јужној земљиној хемисфери. Додуше, тамо већ постоји знатан број опсерваторија, али све су оне мале, док би постојање једне велике било необично важно за проучавање Млечног пута, јер се његов најзанимљивији део може видети само с јужне земљине половине. Поред тога, с ње би се могле посматрати две велике маглине, од којих једна садржи око 1000 звезда које су 15.000 пута јаче од Сунца. Ово би била међународна опсерваторија, с које би научници целог света могли да проучавају небеске појаве.

УВЕК СУВИ ЗИДОВИ

Др М. Јелинек, лабораториски стручњак једног америчког предузећа, открио је недавно начин да зидови зграда увек остану суви. Реч је, уствари, о премазивању зидова силиконом. Овакви зидови и даље остају порозни, тј. могу да „дишу", али силиконски слој спречава да влага продре у њихову унутрашњост. Водена пара задржава се на овом заштитном слоју и клизи с њега у виду капљица.

ЗА ОТКЛАЊАЊЕ БОЛОВА

Синтезом већ познатих наркотика, у Америци је добијено једно ново средство за отклањање болова — анилеридин. Испробано на преко 600 пацијената, оно је показало одлично дејство, поготову стога што не изазива непријатне реакције, као што су: тешко дисање, повраћање, снижење крвног притиска, итд. Може се давати инјекцијама или кроз уста. У овом другом случају је нарочито ефикасно. Засад је у употреби само на клиникама, али ће се идуће године пустити у продају, под именом леритин.

НОВА МАГНЕЗИЈУМОВА ЛЕГУРА

Нова легура магнезијума, за коју стручњаци сматрају да ће омогућити напредак у изради авиона и ракета, пронађена је у Америци. Наиме, за време проба показало се да ова легура може да издржи високе температуре а да притом не изгуби своју отпорност, што значи да је боља од досадашњих легура алуминијума и магнезијума. На температури од близу 380 Целзијевих степени легура је задржала све своје особине.

ЗАШТИТА ОД „НЕРВНИХ" ГАСОВА

Кад би нека земља била нападнута „нервним" гасовима људи би имали само неколико минута времена да се спасу од нечега што се не може ни видети, ни на који други начин осетити. Као што је цивилно становништво готово немоћно у погледу заштите од водоничне бомбе, тако би исто било немоћно и пред овим ратним средством. За време Другог светског рата Немци су начинили три снажна гаса ове врсте, а од тога доба и неке друге земље наставиле су испитивања у истом правцу.

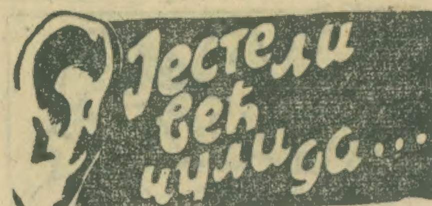
„Нервни" гасови су без боје укуса и мириса и у стању су да за неколико минута потпуно здраву особу доведу до страховитих грчева, који се брзо завршавају смрћу. Они продиру и кроз кожу и преко органа за дисање, а смртоносни су и у сасвим малој количини. Једини сигуран лек је атропин, који се мора непосредно после напада, у већој количини, убризгати у тело. Каткад помаже и вештачко дисање.

РАТ ПРОТИВ ЛОКВАЊА

Становници Белгиског Конга утрошили су више од пола милијарде динара, створили читаву једну малу војску и опремили флотилу од 500 бродића не би ли најзад, једном за свагда, уништили свог љутог непријатеља — бели локвањ.

Река Конго буквално је обрасла локвањем, чије дуго корење, на многим местима густо сбијено и испреплетано, ствара читава острва, ометајући саобраћај овим великим воденим путем. Дању и ноћу ради се на чупању локвања, метар по метар. Створена је чак и нарочита „цветна полиција", са задатком да спречава сваку куповину, продају или гајење ове биљке по домовима. Љубав према дивном воденом цвету мора устукнути пред животним интересима народне привреде.

Међутим, овај „ратни напор" дао је досад само мршаве резултате.

... експресне пошиљке постојале су и у старом Египту, а разносили су их јахачи на камилама. Нађен је чак и један лист из свеске која потиче из 255 године пре наше ере, а служила је за уписивање пријема и одашиљања хитних писама. Из овог листа се види да је експресна пошта одашиљана два пута дневно.

... месо кита може се справити на 25 разних начина. Од њега се могу справљати котлети, печење, разна кувана је-

ла, па чак и слани кремови.

... драгони, посебна врста коњице коју су основали Французи 1554 године у Пијемонту, добили су име по застави званој драгон — змај

... име града Дарувара мађарског је порекла и уствари је сложеница од две речи: „дару", што значи ждрал, и „вар" — град.

... реч „викинг" у смислу у коме се данас употребљава изведена је из исландске речи „викингр", која значи пират, гусар.

... једна врста врапца, која живи искључиво у Енглеској па се због тога

и зове енглески врабац, има кљун дугачак шест сантиметара.

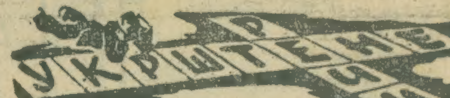
... на Филипинским Острвима деца почињу да пуше већ од своје друге године. Забрана пушења деци испод 12 година, коју је влада донела још пре три деценије, није до данас имала много успеха.

... у Финској, „земљи са сто хиљада језера", како је називају, број језера не износи баш сто хиљада, али их, у сваком случају, има веома много. Рачуна се да у Финској има око 40.000 језера.

... кад би се сав рад који срце изврши у току човечјег живота могао наједном искористити, добила би се енергија

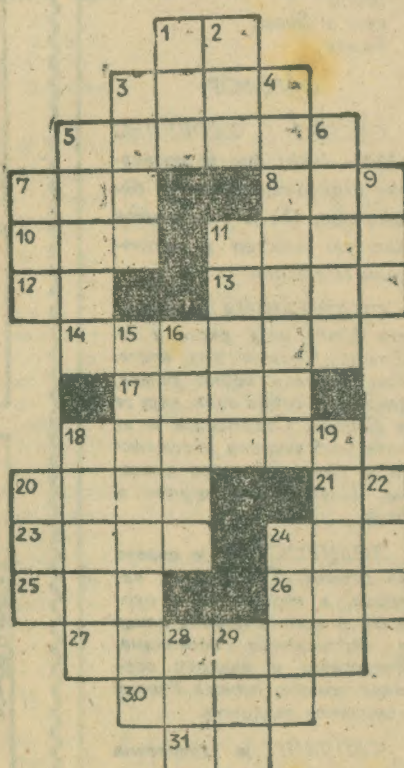

довољна да највећи бојни брод подигне за 4,25 метра изнад површине мора.

Водоравно: 1) иницијали српског приповедача (1855—1906); 3) град у Француској; 5) јунак познатог Гетеовог романа; 7) једна европска новчана јединица; 8) простор за затварање оваца; 10) инсект; 11) врста индијанског оружја; 12) иницијали аутора комедије „Пут око света"; 13) покрајина у Азији; 14) једна руда; 17) јунак Вергилијевог спева „Енеида"; 18) врста бубе; 20) ратни добитак; 21) слово латинице; 23) део чизме; 24) смучарски реквизит; 25) други; 26) спортска екипа; 27) безбојна, лако испарљива течност; 30) египатско божанство (мит.); 31) разум.

Усправно: 1) млечни производ; 2) израз у тенису; 3) врста камиле; 4) један цвет; 5) богиња пролећа у словенској митологији; 6) један колач; 7) ударац у тенису; 9) оквир; 11) врста позоришне игре; 15) животиња из породице глодара; 16) град у Румунији; 18) атмосферски талог; 19) врста дуката; 20) домаћа животиња (множ.); 22) једна европска престоница; 24) место у близини Дубровника познато по својим соланама; 28) птица тркачица; 29 свеска, књига.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Ин; 3) скиф; 5) ананас; 7) Иво; 8) кат; 10) Раб; 11) пумпа; 12) ин; 13) слој; 14) стрета; 17) рате; 18) субота; 20) беба; 21) н(ота) б(ене); 23) ерар; 24) УДА; 25) јад; 26) Грк; 27) тундра; 30) рани; 31) Шо.

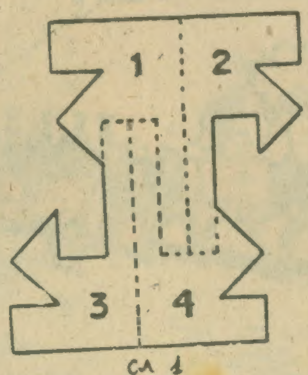
Усправно: 1) Ика; 2) Нин; 3) сноб; 4) факултет; 5) аванс; 6) Самоа; 7) Ири; 9) тај; 11) псето; 15) „Трубадур"; 16) Рабар; 18) Серет; 19) Андра; 20) беј; 22) Бак; 24) Угри; 28) наш; 29) дно.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Квадрат од четири дела

Прецртајте слику 1, па је исеците по тачкастим линијама. Добићете четири дела.

Сл 1

Од вас се сада тражи да од та четири дела, која морају бити прецизно исечена, саставите један квадрат.

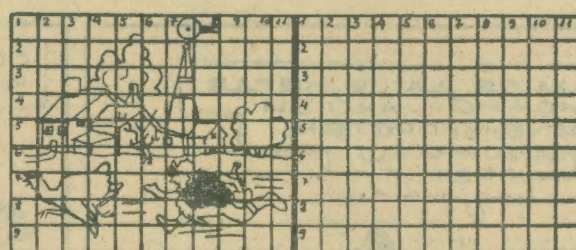

Сл 2

Задатак је прилично тежак, па вам зато, на слици 2, дајемо решење.

Свако може бити цртач

Да бисте добили цртеж који видите на левој половини наше слике — и то увеличан

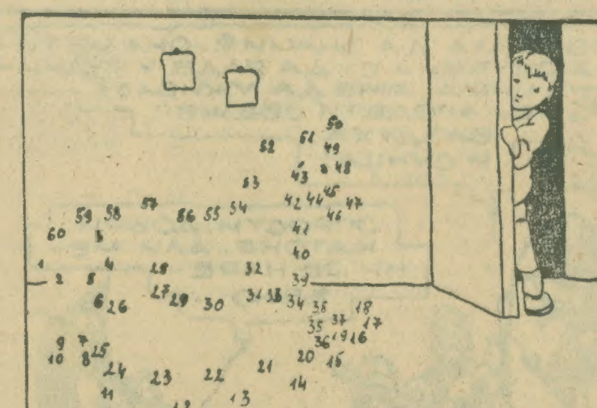

— не морате бити неки сјајан цртач, већ вам у овом случају педантност и стрпљење могу надокнадити недостатак талента.

Да бисте то постигли, овај (и ма који други) цртеж треба да поделите на квадратиће, а затим на другој хартији нацртајте исти толики број квадрата, само већих. После тога, у сваки одговарајући квадрат уцртајте оно што се налази у квадрату на слици која вам служи као преглед и — цртеж је готов. Ако то будете радили тушем онда можете гумом избрисати мрежу квадратића (које ћете само овлаш обележити тврдом оловком) и остаће вам само цртеж.

На десној половини наше слике већ су вам обележени и нумерисани квадратићи, како бисте могли да направите прву пробу.

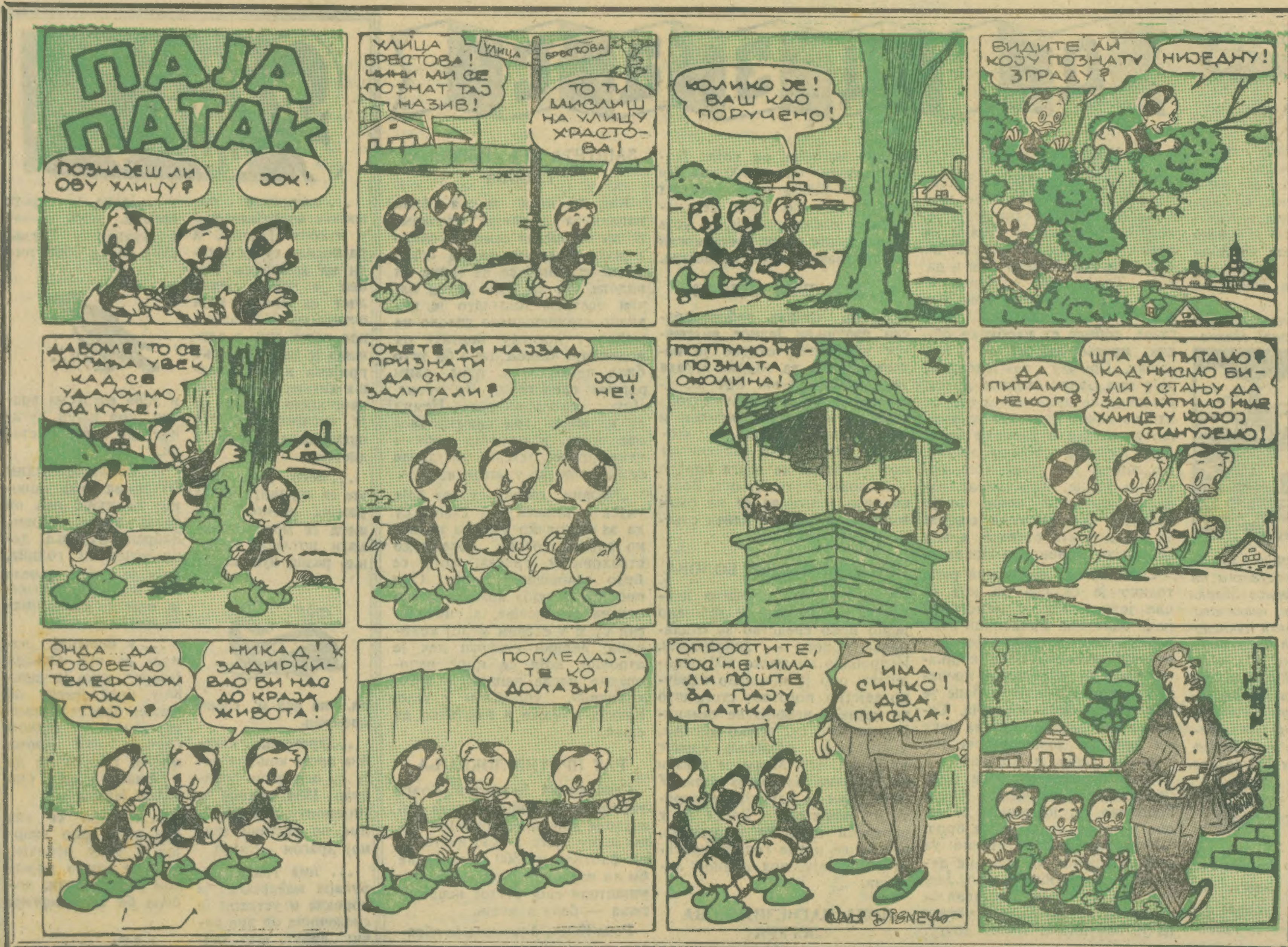
Од тачке до тачке

Мика је добио нову играчку, велику и лепу. Кад је отворио врата, она се нашла пред њим.

Да ли знате какву је играчку добио Мика?

Ако желите одговор на ово питање, онда добро зашиљеном црном оловком саставите све бројеве на нашој слици, и то редом од 1 до 60.

САД МУ ЈЕ ЛАКШЕ

Хорацијe: Да ти се похвалим! Јутрос ме је код зубног лекара чекало једно врло пријатно изненађење.

Белка: Збиља? А какво?

Хорације: Кад сам ушао у ординацију, угледао сам лекара на столици, а његов помоћник вади му зуб!

ДАСКАВА ПРИМЕДБА

— Да ли бријање тече глатко? — пита једног муштерију Пера Ждера, који од пре неког времена ради као помоћник у једној бријачници.

— Бријање? Да то нисте сами поменули, никад не бих ни помислио да ми бријач додирује лице.

— О, ви ми ласкате, — бранио се Пера.

— Не, — прекиде га муштерија. — Мислио сам да у руци имате турпију!

УВРЕДА

— Немој се правдати! — виче на Шиљу његова познаница. — Синоћ сам те видела како шеташ с другом девојком!

— Сад ми је јасно да ме уопште не волиш, — увређено ће Шиља. — Више верујеш својим очима него — мени!

Који је ОДГОВОР тачан

СЕГЕРС је:

нови елемент
град у Немачкој
уметник
спортски термин

СПАРМАНИЈА је:

византиско утврђење
биљка
митолошко биће
ветар на Јонском Мору

ХЕЛИКОСТАТ је:

стари грчки песник
справа
пристаниште у Малој Азији
медицински термин

ЧАПЉИН је:

врста грожђа
птица
село у Босни
биљка

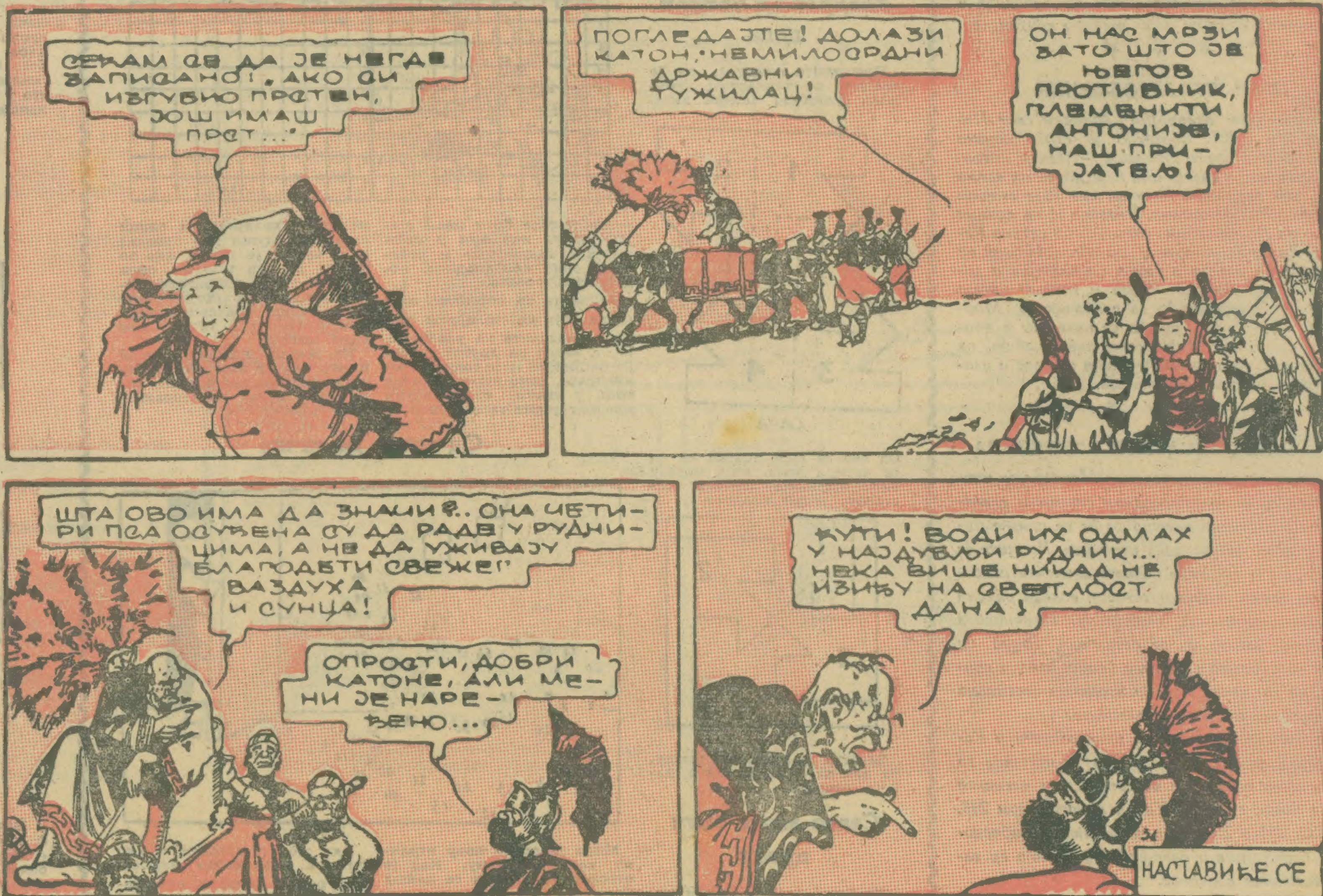
ОДГОВОР:

СЕГЕРС ХЕРКУЛЕС (1590—1640) *био је холандски сликар-пејзажист и бакрорезац. Он је Рембрантов претеча; мајстор у светлосним ефектима.*

СПАРМАНИЈА *је дрвенаста биљка која расте у Африци. Постоје три врсте. Као украсна собна биљка, такозвана собна липа, гаји се у Европи. Спарманија је иначе шиб широка листа, који је густо обрастао длакама. Цветови су крупни и бели.*

ХЕЛИКОСТАТ *је справа за летење. Тежа је од ваздуха, а подиже се и одржава у висини помоћу елисе с вертикалним осовинама. Равнотежу у ваздуху одржава помоћу једнога балона напуњеног ваздухом.*

ЧАПЉИН *је дуговечна зељаста биљка која има грудвасте кртоле. Пореклом је из средоземне области. Расте на брдским и планинским суватима. Чапљина има и у јужним и југозападним пределима наше земље.*

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика“, штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Тек. рач. бр. 101-Т-935 поштански фах број 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700 полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. — Рукописи се не враћају